

SELÇUK TÜRKİYESİ'NDE
FAİZLE PARA İKRAZINA DAİR HUKUKİ
BİR VESİKA

OSMAN TURAN, (Ankara)

I.

Neşretmekte olduğumuz bu vesika, İslâmiyetin faizi (*ribâ*) yasak eden hükümlerine karşı, Selçuk Türkiyesi'nde, faizle para ikraz ve istikrazının tatbikatta nasıl bir şekil aldığını göstermek bakımından mühim olduğu gibi Selçuk ve Osmanlı devirlerinde Türkiye'de hâkim olmuş bulunan mirî (Devlet mülkiyetinde) toprak rejimi yanında ferdî toprak mülkiyetinin mevcudiyet ve şumulünü meydana koymak için de dikkate şayandır. Bundan başka vesika, araziyi işletme tarzına dair alâka çekici bazı işaretler de ihtiva etmektedir.

İslâmiyet, Hıristiyanlık gibi, faiz, (*ribâ*)i, ayet ve hadislerle katî bir şekilde menetmiştir. Borç verilen paraya ilâve edilen faizin, bir hizmet karşılığı telâkki edilmediği için, haram sayılması şüphesiz yürüyen hayatın zaruretlerine ve iktisadî kanunlara aykırı idi. Bu sebeple tatbikatta bir takım şer'î hilelere ve hukukî formüllere başvurularak para ticareti (faiz ve *ribâ*) müessesesi bütün Orta çağlar boyunca hüküm sürmüştür. Hattâ para ticaretinin ileri şekilleri olan Banka muameleleri, havale senetleri ve sarraflık İslâm dünyasının ticarî faaliyetlerinde büyük bir rol oynamıştır¹. Faiz yasağına karşı bulunmuş olan şer'î hileler, tabiatıyla islâmın ruhuna aykırı

¹ Fıkh'ın faiz hakkındaki hükümleri için bak. J. Schacht, *Ribâ, Eİ*; Hindistan'da çıkan bazı muahhar neşriyatta, ya İslâmın faizi değil fakat murabahayı menettiği tezile modern bankacılığa cevaz verilmekte veyahut bunun aksine olarak bu yasağın muasır cemiyet için lüzumu isbata çalışılarak İslâmın iktisadî ahkâmınının bir nevi müdafaası yapılmaktadır (Meselâ bak. A. I. Qureshi, *Islam and the Theory of interest*, Lahore 1945; S. M. Ahmad, *Economics of Islam*, Lahore 1947). İslâmda bankacılık hakkında bak. L. Massignon, *L'Influence de l'islam au Moyen Age sur la fondation et l'essor des banques juives*, B E O, 1932; W. J. Fischel, *Jews in the economic and political life of Mediaeval Islam*, London 1937, P. 1-34.

olmakla beraber, hukukî şekil ve formülleriyle bu yasağı hükümsüz kılıyordu. Teamülde fıkḥ kitaplarının bahsettiği birkaç şekil vardır. Faize para veren, baş-para ve faizine tekabül edecek bir fiyatla, hakikatte, daha dun bir kıymetteki malını satar ve borçlu bunun bedeli olan paranın muayyen bir vâde ile ödenmesini taahhüt eder ve derhal bu malı hakikî kıymeti olan peşin para ile satın alır; böylece fıkḥ'ın hükümlerine uygun olarak, mukavelede bahis mevzuu edilmeden, faiz muamelesi cereyan ederdi. Diğer bir şer'î hile de borçlunun alacaklıya bir malı sahte bir akd ile hibe etmesi veya istikraz edilen paraya karşı verilen bir rehinin intifa hakkını terk etmesidir ². İşte bizim senedde bahis mevzuu faiz bu formüle göre yapılmıştır.

Filhakika vesikaya göre Emîr Şucaüddin Süleyman, Emîr Nâsırüddin Muhammed'den bir sene müddetle bin beşyüz sultanî gümüş *dirhem* istikraz etmiş ve buna mukabil, karısı Salihâ Hatun'dan vekâletini haiz bulunduğu, üç parça çiftlik araziyi ona terhin etmiştir. Faiz olarak da merhûnun dörtte biri yarısını, yani sekizde birini, alacaklıya hibe olarak vermiştir. Bu, faiz haddinin %12,5 yani mütedil ve normal olduğunu göstermektedir. Fakat biraz aşağıda merhûn olan yerlerin hasılatının da faiz olarak alacaklıya terk edildiği müşahede edilmektedir. Rehin edilen yerlerin kıymeti en aşağı alınan para kıymetinde olduğu ve her halde normal şartlarda para faizine tekabül edecek bir mahsul temin ettiği düşünülürse faiz haddinin asgarî olarak % 25'i bulunduğu meydana çıkar. Fakat vesikanın muhtevâsından anlaşıldığına göre bir yıl hitamında para tediye edilmediği takdirde mütaakıp seneler için yeniden hibeler bahis mevzuu olmadan, faiz olarak, yalnız rehin edilen yerlerin geliri terk ediliyor demektir. İlk senenin ağır faizine rağmen mütaakıp seneler için yalnız mahsulün faize karşılık gösterilmesi, merhûn arazinin, herhalde, 1500 dirhemden ³ fazla bir kıymete tekabül ettiğine delâlet eder ⁴.

² Birinci şekil şer'î hileye *bey'ul-çine* veya *muhâţara* denir ki bu muamele Orta çağda, aynı şekilde faizi yasak eden, Hıristiyan Avrupa'ya da İspanya yolu ve *mohat-ra* adıyla geçmiştir. Aynı cinsten olmayan maddelerin mübayaasında kemiyet musavatına lüzum olmadığı prensipine dayanarak altın ve gümüşü ayrı cins (ki para mahiyetiyle aynıdır) telâkki ederek faiz için bunu şer'î hileler meyanına idhal etmek istenmiş ise de bunun ribâ mahiyeti sarîh olduğundan muamelâtta sakıt olmuştur.

³ Orta çağda Türkiye İktisadi Tarihi adlı hazırlamakta olduğumuz eserde yaptığımız hesaplara göre bugünkü para ile takriben 10.000 Türk lirası eder.

⁴ Fıkḥ'ın rehin hakkındaki hükümleri için bak. J. Schacht, *Rahn*, E. I. Metin,

Faizle para istikraz muamelesinin, Amasya mahkemesinde, 697 (1298) tarihinde cereyan etmesi hâdisesi de çok mühimdir. Zira bu zamanda Anadolu filen Selçukluların değil İlhanîlerin idaresinde bulunuyordu. Gazan Han (1295-1304) çıkardığı fermanların birinde muamelâtda paranın mezkûr şer'î hilelerle faize verilmesini şiddetle yasak ve bu şekildeki ikrazların yalnız faizlerinin değil başparaların dahi ödenmemesini emretmiştir. Reşideddin'in rivayetine göre bu sayede halk korkmuş ve ribâ azalmıştır⁵. Halbuki bizim vesika tam Gazan han'ın saltanatı esnasında ve hem de şer'î mahkemede vücuda getirilmiştir. Acaba bu hâdisi eski teamüllerin İmparatorluğun uzak sahalarda muvakkat yasaklara rağmen cereyan ettiğini mi gösterir; yoksa mezkûr ferman bu tarihten sonra mı sadır olmuştur? Diğer taraftan hukukan Selçuk hâkimiyeti devam ettiği için bu gibi fermanların Anadolu için muteber olmaması mı bahis mevzuudur?

Vesikanın meydana koyduğu bir mesele de köylerde ferdî toprak mülkiyetinin mevcudiyetidir. Filhakika bir tetkikimizle tesbit ettiğimiz üzere, Osmanlı devrinde olduğu gibi, Selçuklular zamanında da Türkiye'de mirî toprak rejimi hâkim bulunuyordu. Yani araziye tasarruf eden reaya, kelimenin hakikî mânasiyle, ona temellük edemez, aynı mülkiyet hakkının icaplarından olarak onu satmak, vakf, hibe, rehin etmek haklarından faydalanamaz; ancak bazı şartlar dahilinde toprağının evlâtlarına irs etme imkânlarına maliktir. Bundan dolayı arazi mülkiyet esasına dayanan öşrî ve haracî olmayıp mirî idi; yani bir nevi devlet mülkiyeti hükümleri cari idi. Bununla beraber devlet arazinin ancak bu esaslar dahilinde işletilmesini tanzim edip o da reayanın tasarruf hakkına riayete mecburdu⁶. Bununla beraber bu mirî toprak rejimi yanında iki türlü toprak mülkiyetine rastlanmaktadır. Bunlardan biri Selçuk hükümdarlarının devlet adamlarına veya başka şahıslara hizmetleri karşılığı olarak mirî topraklardan yaptığı temliklerdir. Bu türlü mülkiyette devlet yalnız

ilk bakışta müddet inkiza ettiği takdirde, hibe edilen sekizde birin bahis mevzuu olduğu intibahı verirse de bu tabii gayri mantikî olacağından asıl merhûn olan bütün arazinin mahsulü kastedildiği şüphe götürmez.

⁵ Reşideddin, *Câmi' üt-Tevârih*, neşr. K. Jahn, GMNS, 1940, s.323.

⁶ Osman Turan, *Le Droit terrien sous les Seldjoukides de Turquie*, (Revue des Études Islamiques, Année 1948); Türkçesi, *Türkiye Selçuklularında toprak hukuku*, Belleten, No: XLVII (1948).

hazineye ait vergileri şahıslara terk ediyordu veyahut hazine namına satıyordu. Bu şekilde vücut bulan topraklarda mülkiyet hakkı bu hududlar dahilinde tam idi. Fakat maliklerinin, devlet gibi, toprağa tasarruf hakkı bahis mevzuu değildi. Mirî toprak rejimi esasına dayanan bu mülkiyet yanında bugünkü veya İslâmî mânasiyle bir toprak mülkiyeti de mevcut idi. Yalnız bu türlü mülkiyet şehir ve kasabalar civarında bulunan araziye, bilhassa bağ, bahçe ve meyveliklere münhasır idi⁷. Bizim vesikada bahis mevzuu olan mülkiyetin bu neviden olduğu sarihtir. Fakat bu nevi mülkiyetin köylere ve bilhassa bağ ve bağçeliklerden başka ziraat edilen geniş topraklara şâmil olduğunu bilmiyoruz. Bu takdirde mirî toprak rejimi ile ferdî toprak mülkiyeti rejiminin yanyana bulunması iktiza eder, ki hakikaten bu türlü arazi mevcut idiyse, mirî toprak rejimine ve onun gayesine aykırı olan bu mülk toprakların mahdud olması ve hususî bir menşee ait bulunması gerekir. Fakat biz burada bahis mevzuu olan bu mülkiyetin menşesini mirî toprak rejiminin cari olduğu bir zamandan ziyade Moğolların 1276'dan sonra Anadolu'ya tamamiyle hâkim olarak Selçuk ıktâlarını ve onunla birlikte mirî toprak rejimini yıkmaları vakıasiyle alâkalı görüyoruz⁸. Bu vaziyette vesikada

⁷ Yine mezkûr makalemize s.37-42; Fransızcası 562-566; kezâ Osman Turan, *II. İzzeddin Keykâvus'a aid bir Temliknâme* (Z. V. Togan Armağanı) adlı makalemize bakınız.

⁸ Yine birinci makale s. 554-559, Fransızcası 30-34.

Şimdi tesbit ettiğimize göre Garbî Anadolu'da teşekkül eden çağdaş beyliklerin aksine olarak Kadı Burhaneddin beyliğinde askerî ıktâların, yani toprağa bağlı askerlerin mevcut bulunmaması hâdisesi de Selçuk ıktâının İlhanîler tarafından yıkılışının bir neticesidir. Osmanlı devrinde Orta Anadolu'nun arazi meselelerini anlıyabilmek için Selçuk ıktâının yıkılışı ve bunu mütaakip devlete ait (mirî) toprakların şahıslara satılarak mülk haline gelmesi hâdisesi üzerinde dikkatle durmak icabeder. Filhakika Osmanlı tahrir defterinde daha ilk ilhak zamanlarından beri Rûm vilâyetinde, yani Sivas, Amasya, Çorum, Tokat, Şarki Karahisar'da ve Kayseri'de hususî bir *Mâlikâne-Divânî* sisteminin cari olduğu meydana çıkmakta ve Sivas defterinin başına, tahriri yapan (H. 982) Ömer bey tarafından konulan mukaddime ile tarihçi Âli'nin verdiği malûmat sayesinde mahiyeti tefsir edilmektedir. İşte bu havalide cari bulunan mâlikâne-divânî sistemini ciddî bir şekilde tetkik eden Prof. Ömer Lütfü Barkan bunun menşesini kaynakların ifadelerine zıd ve haklı olarak Çelebi Mehmed'e değil daha eski zamanlara çıkarmaktadır. (*Malikâne-Divânî sistemi*, Türk hukuk ve iktisad tarihi mec. II. s. 119-184) ki kanaatımızca bu hâdiseler Selçuk ıktâının yıkılması ve mirî toprakların satılarak mülk haline gelmesi neticesidir. Bu meseleye Selçuk ıktâ ve mirî toprak rejimi hakkında hazırladığımız tetkikte daha etraflı bir şekilde temas edilmiştir.

rehin edilen yerlerin, “eskiden Ali Ahi”, “Devletşah”, “Künbed yeri” *feddân*’ları adlarıyla maruf olduklarına dair kayıtlar mülkiyet mânâsını tazammun ederse bu hâdisenin 1276 ’dan sonraya ait olması icabeder. Maamafih bu marufiyet kayıtlarından bu yerlerin mülk olduklarına dair bir hüküm çıkarmak da caiz değildir. Bizim vesikanın bahsettiği mezkûr yerlerin, mirî toprak rejiminin yıkılması neticesi zuhur ettiğine dair tahminimiz, bu yerlerin avamdan bir kimsenin değil ümeradan birisinin karısının mülkiyetinde olması ve ona da yine bir Emîr bulunan babası Kutlu Bey’den irs etmesi keyfiyetiyle biraz teeyyüt etmektedir⁹. Zira İlhanîler mirî toprakları halka ve zenginlere satmış, mirî topraklarda çalışan reaya, malî durumları dolayısıyla, hiç olmazsa, başlangıçta bu toptan satışlardan faydalanarak mülk sahibi olamamıştır. Zaten mirî rejimden ferdî mülkiyete geçişin Orta Anadolu’da muvakkat olduğu, Osmanlıların hâkim olmasıyla eski mirî sistemin ihya edildiği veya bu yeni mülklerin mirî rejimine uyan bir tadile maruz kaldığı gözükmemektedir.

Vesikanın arazinin işletilmesi tarzına dair kayıtları da dikkati çekmektedir. Filhakika eskiden bir şahsın adıyla maruf olan yerler şimdi, akd tarihinde, ikişer kişinin adıyla zikredilmekte ve bunların *muâkere* usulüyle işletildiği ifade edilmektedir. *Muâkere* arazinin vereceği mahsulün ortak olması suretiyle yapılan ziraate veya buna dair akde denir. Bu mahsulün yarısı, üçte veya dörtte biri tarzında olur. Burada dikkati çeken nokta mezkûr yerlerin ziraatında, iki ortaktan biri yanında, asıl mal sahibinin mevcut olmamasıdır. Eğer zikredilen ikişer kişi arasındaki bu *muâkere* keyfiyeti rehin yapanın mülkiyetinde bulunduğu ve akdin yapıldığı zamana ait ise bunun hakikatte üç şahıs arasında olması icabeder. Bu takdirde mahsul mülkiyet hakkı, tohum ve ziraat vasıtaları ve emek hisseleri olmak üzere üçe ayrılmak suretiyle taksim olunuyordu demektir. Yani herhalde bu arazi mezkûr iki şahıstan biri tarafından icar edilmiş, o da bizzat toprağı işleyen üçüncü bir kimseye ziraat vasıtaları vermek suretiyle onun emeğine terketmiş veyahut son iki kişi her hususta iştirak etmişlerdir. Üç yerin daima iki kişinin, *muâkere* halinde, ziraatleri başka

⁹ Nitekim elimizde bulunan diğer bir vesikada Amasya’ya tabi Ortaköy’ün de aynı Kutlu bey’in kızı Saliha Hatun’a ait olarak satıldığı beyan edilmektedir. Maamafih mezkûr vesikada Ortaköy’ün dörtte üçünün 3000, halbuki bizim vesikada yalnız üç *feddân* yerin 1500 dirheme satılması veya rehin edilmesi ikinciye yani Ortaköy’e ait mülkiyetin yalnız vergilere şâmil bir mülkiyet olduğunu ifade eder.

türlü anlaşılabilir. Binaenaleyh senette terhin edilen mahsulden kastedilen şey de sahibine isabet eden bu mülkiyet hissesi olmak iktiza eder ¹⁰.

Vesika terhin edilen yerleri *feddân* ıstılahıyla ifade etmektedir. Bu ıstılah, İlhanî İmparatorluğunun diğer ülkelerinde olduğu gibi Anadolu'nun hemen her beldesinde Gazan han'a ve Reşideddin'e ait mezru yerlerin miktarını göstermek için de kullanılmıştır ¹¹. Arapçada ve Arap memleketlerinde sapana koşulan bir çift öküz ve buradan bir çift öküzün muayyen bir zamanda sürdüğü araziye ıtlak olunur ki miktarı mahalline göre değişir. Şam vilâyetine ait Osmanlı kanunnamesinin ifadesi veçhile bu türkçe tam *çift* karşılığıdır ¹², ki bir çiftlik yer, arazinin verim kabiliyetine göre, 80-150 dönüm arasındadır. Binaenaleyh rehin edilen mezkûr yerlerin ortalama 300 dönüm miktarında olduğuna hükmedebiliriz; zaten her birinin bir çiftlik teşkil edecek bir miktarda olduğunu metnin muhtevası ifade etmektedir. Osmanlı devrinde olduğu gibi Selçuk devrinde de kullanılmış olan "*çift*" tâbiri yerine *feddân* kelimesinin de istimal edildiğine dair bu iki kayıttan başkasına tesadüf edilmemiştir. Bizim vesika bunun Anadolu'da kullanıldığına değil bu hukuki akdin mahkeme dili arapça olduğundan oraya girdiğine, diğeri ise İran'da yazılan bir eser dolayısıyla meydana çıktığına delâlet eder. Maamafih Selçuk Türkiyesi'ne aid *Takârîr al-manâşib* adlı neşredebdiğimiz yeni ve mühim vesikaların birinde de buna rastlamaktayız.

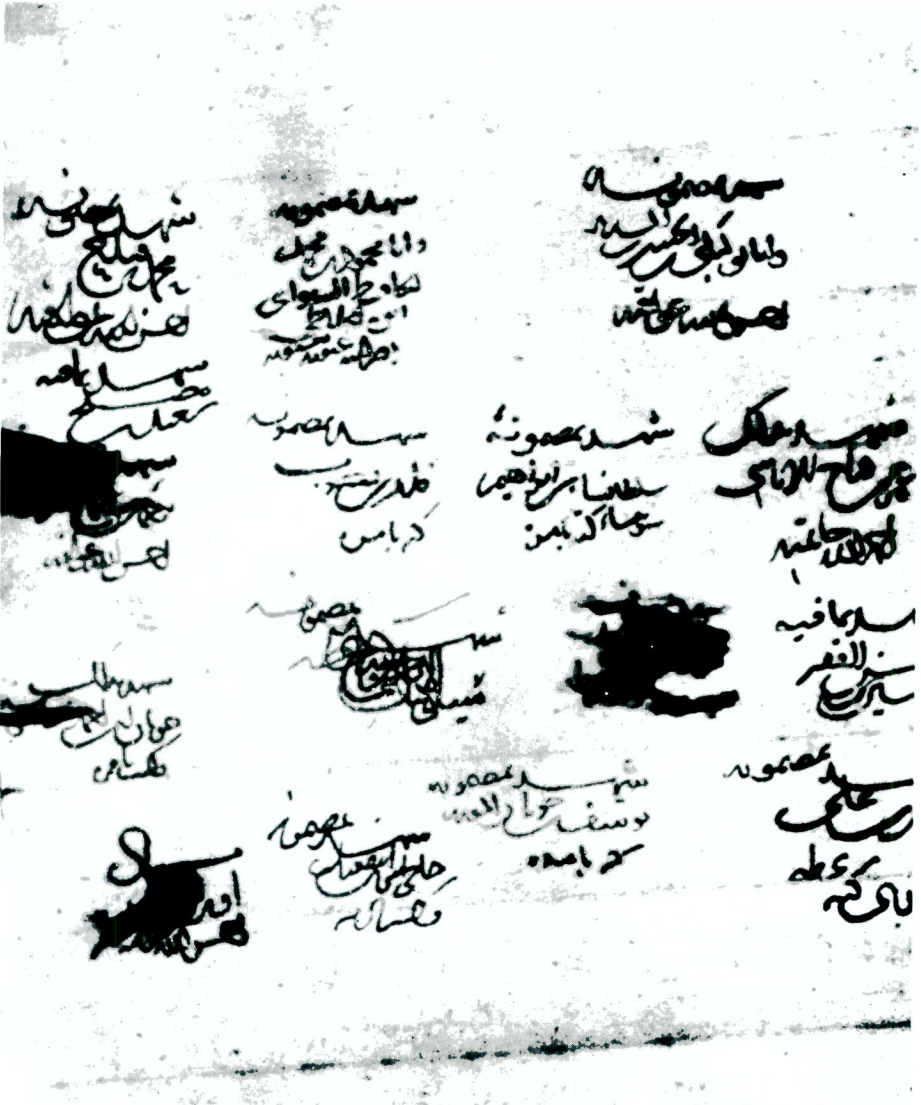
Vesika çiftliklerin Amasya'ya tabi Öksi köyünde bulunduğunu kaydediyor. İsmi bu şekilde okunduğunda şüphe olmasa gerek. Bugün Amasya'ya tâbi böyle bir isimde bir köy mevcut değildir.

¹⁰ *muâkere*, *muhâbere*, *muzâra*'a ıstılahları lûgatlerde müradif olarak kullanılmaktadır. Bu hususlara dair hükümler için bak. Ebû Yusuf, *K. al-Ĥarâç*, Fran. terc. E. Fagnant, Paris 1921, 133-39 P. Mâverdî, *al-Ahkâm us-Sultâniyye*, Fran. terc. E. Fagnant, Alger 1915 P. 416. Umûmî fikh ve fetva kitaplarında da bu ıstıhlara temas edilir.

¹¹ Anadolu'nun otuz beş beldesi dahilinde 2720 *feddân* yani çiftlik miktarındaki bu arazinin (Reşideddin, *Mükâtebât*, neşr. Mohammed Şafîf, Lahore 1947, s. 226-228-231, 232), ıktâ sisteminin yıkılışı dolayısıyla Selçuk devletinin elinden alınan bütün memlekete şâmil mirî toprakların bir kısmını teşkil ettiği ve yukarıda mezkûr makalemizde zikrettiğimiz (s. 557, fransızcası p.33.) yerlerin bahis mevzuu olduğu aşikârdır, ki yeniden ele alacağımız ıktâ ve mirî toprak rejiminde bu meselelere daha etraflı bir şekilde temas edeceğiz.

¹² Ömer Lütfi Barkan, *Kanunlar*, İstanbul, 1943, s.220; fran. terc. R. Mantran et J. Sauvaget, *Reglements fiscaux Ottoman, Les provinces Syriennes*, Paris 1951, p. 3-4.

مصنفه الملك علي بن محمد المحمدي
 عند من اعطاه نسخة من كتابه واسم
 علي بن محمد بن عبد الله بن عباس بن علي
 بن عبد الله بن عبد الرحمن بن عبد الملك بن
 الجوهري رحمه الله
 حوله سنة
 امر الامير الجليل سيد الامير والايمان بنجام الدين سلطان محمد بن
 الامير ابو الحسن صاحب شرفها ان عليه من دريه وجيله الامير العظيم الكرسي
 والاكابر ناصر الدين محمد بن الامير ابو سعاد بن محمد بن علي بن الف
 دريه وجره من دريه من الدين والعه السلطانه الرابع الملبس
 ذلك المالكه من غنم دريه وبقا ان او حوا فان او جلاله
 كما هو من غنم النعام من غنم ماله بالمبلغ المذكور وكله من غنم
 العشار الا ان ذلك وشرح كل واحد في صدره وبعده من غنم طيلة
 المسالعه من الماء صالحه من غنم ماله من غنم ماله وبقا من غنم
 عشر من غنم الماسه وكانه عنمان ان غنم وبقا نصفي من الغنم
 للمير من غنم الشاه من غنم من غنم وامه من غنم
 وذلك جمع الغنم البله الكاسه من غنم من غنم الماله
 يعرف بفقار علي بن قدا او الار بنو لكره ادراس وغانم ماله
 يعرف بفقار من غنم واهن بنو لكره حوا من غنم واهن بنو لكره

Türkiye’de bu isimde tek bir köy (Oksi şeklinde) bugün Kastamonu’ya bağlı Daday kazası dahilinde vardır ¹³. Kastamonu vilâyeti hudutları içinde bulunan bu köy bahis mevzuu olabilir mi? yukarıda işaret ettiğimiz üzere aynı Saliha Hatun’a ait bulunan Ortaköy’de Amasya “amalinden” olarak gösterilmiş ve bu köye dair satış muamelesi Samsun mahkemesinde cereyan etmiştir. Burası herhalde bugün Samsun vilâyetine dahil Kavak kazasına bağlı bugünkü Ortaköy’dür. Bu ihtimal yanında bu köyün bugün mevcut olmaması veya isim değiştirmiş bulunması da tabiatıyla variddir.

Borcu alan Emîr Şucauddin Süleyman’ın nisbeti olarak verilen kelimeyi, bu zamanda malûm alay askerî istilâhı mevcut olmadığından, Alâiyveli (‘Alâî) mânasında kabul ettik ki bu takdirde bu yazılış halk telaffuzunun imlâyâ girişini ifade etmek icabeder. Borcu alan ve verenler, Emîr olmalarına rağmen, haklarında başka bir tarihî kayıt mevcut değildir. Bunların İlhanîler zamanında türeyen aristokratlardan oldukları tahmin edilebilir. Aynı veçhile listedeki şahitler de maruf kimseler değildir.

Aşağıda metnini verdiğimiz vesika vaktiyle yazma kitaplar toplamakla meşgul Amasya’lı Mustafa Çon tarafından Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesine getirilmişti. Yukarıda Saliha Hatun’a ait olarak bahsettiğimiz Ortaköy’ün satılışına dair diğer bir vesika da bununla birlikte gelmiş, tetkik ve istifademe bırakılmıştı. İkinci vesikadan, toprak hukuna dair mezkûr makalemizde, bahsetmiştik ¹⁴. Vesika 697’de Amasya mahkemesinde kaleme alınan senedin orijinali olmakla da kıymetli olup mevsukiyeti hakkında herhangi bir tereddüd bahis mevzuu olamaz. Kâğıt ve metin herhangi bir tahrife maruz kalmamıştır; ancak okunuşu oldukça zordur. Bununla beraber senedin içinde ve şahitler kısmında iki isim müstesna metni doğru okuduğumuzu sanıyoruz ¹⁵. Esasen vesikanın haiz olduğu ehemmiyet hukukî muhtevasına ait olduğundan, bu husus meydana konduktan sonra, münferid isim ve kelimeler üzerinde hasıl olacak tereddüdlere de mahzuru kalmıyacaktı.

¹³ Bak. Dahiliye Vekâleti tarafından neşredilen *Köylerimiz*, s.591.

¹⁴ S. 565; fransızcası, p. 40. Vesikanın ziyana mani olan ve bizim de bu sureti istifademizi mümkün kılan bu zata teşekkür etmeliyiz.

¹⁵ Metnin okunuşunda yardımlarını esirgemeyen Prof. Necati Lugal’e de teşekkürlerimi kaydetmeliyim.

II

Senedin Metni

مضمون هذا الكتاب على الوجه المحكى فيه
جرى عندى و انى حكمت بصحته مقبولاً
واشهدت على حكمى جمعاً من العدول الثقات
حررتہ و انا عبد الله بن عبد الرحمن التبريزى

- اقر الامير المفضل سيد الامرا و الاماجد شجاع الدين سليمان بن محمد بن دولت بن كنج
الالايبى اقراراً صحيحاً شرعياً ان عليه و قبله للامير المعظم الكبير سيد الامرا و الاكابر
ناصر الدين محمد بن الامير المرحوم سيف الدين فريدون دامت معاليه الف درهم و خمماية درهم
5 من الدراهم الفضة السلطانية الرايجة الثلث من | ذلك للتأكيد خمس مائة درهم ديناً لازماً
و حقاً جازماً مؤجلاً الى مدة سنة كاملة من تاريخ الكتاب و رهن عنده بالمبلغ المذكور و بكل
جزء من جميع المقار الآتى ذكره و شرحه بحكم وكالة صدرت و تقدمت اليه من حليلته الست
العفيفة المسماة صالحه خاتون بنت المرحوم نجم الدين قتلوبك بن الحاج عز الدين على الثابتة
10 و كالتى عنها فى الرهن و اباح نصف ربيع المرهون | المرتين بشهادة الشيخ امير على بن محمد
بن رستم و ابراهيم بن موسى و ذلك جميع الافدنة الثلاثة الكائنة بقرية او كسى من اعمال امامسيه
احدها يعرف على اخى قديماً و الآن بمواكرة ادريس و عثمان و ثانيها يعرف بقدان دولتشاه
و الآن بمواكرة چوبان و ابنته چيچك و ثالثها يعرف بقدان كنبدير (؟) و الآن بمواكرة
15 سراج دانشمند و خواجه على المعروف | بكجوك بجملة حدود الكل و حقوقه رهناً صحيحاً شرعياً
مقبوضاً و اباح بحكم الوكالة نصف ربيع المرهون و حاصله فى المدة و بعد انقضاءها مادام مرهوناً
لديه اباحة مقبولة و بذلك وقع الحكم و الاشهاد فى الثالث و العشرين من ربيع الآخر سنة سبع
و تسعين و ستماية .

يشهد بمضمونه كاتبه محمد بن
موسى الخلاطى النائب احسن
الله عواقب اموره

شهد عندى
يشهد بما فيه ثبوتاً
الحاج مراد بن محمد
بن طغانشاه الحافظ
كاتبه باذنه

شهد عندى
شهد به ثبوتاً ابراهيم
بن... القراحصارى
الخطيب

يشهد بمضمونه محمود بن عبدالعزیز	شهد عندى	يشهد بما فيه ثبوتاً
بن الحسين احسن الله عواقبه	شهد ثبوتاً محمد بن سونج بن احمد	اسحق بن قتلوارسلان بن محمود
شهد به ثبوتاً زكريا بن محمد احسن الله عواقبه	شهد بمضمون هذا الكتاب كتبه على بن احمد المولى احسن الله خاتمه	شهد بما فيه طغرل بن عبدالله بن محمد
شهد بما فيه الحاج على بن عمر	شهد بما فيه	

III

SENEDİN TÜRKÇE TERCEMESİ

İçinde anlatıldığı üzere bu yazının muhtevası indimde cereyan etti. Kabul ederek doğruluğuna hükmettim ve hükmüme sözüne inanılır kimseleri şahit kıldım, bunu yazdım. Ben bu tarihte Amasya'da hâkim Tebriz'li 'Abdullah bin 'Abdu'r-rahmân'ım.

Asil ve emîrlerin efendisi mes'ud emîr Alâiyye'li Şucâ'uddîn Süleyman bin Muhammed bin Devlet bin Genç, bu yazının tarihinden itibaren bir yıl müddetle, emîr ve büyüklerin efendisi ulu ve yüce emîr Nâsiru'd-dîn Muhammed bin merhum emîr Seyfu'd-dîn Ferîdûn' (yüceliği devam etsin)un, râyıc sultanî gümüş dirhemlerden bin beşyüz (bunu tekid için üçte biri beş yüz) dirhemini alıp lâzım, câzım ve hak bir borç olarak zimmetine geçirdiğini ikrâr etti. Ona, mezkûr meblâğ karşılığı olarak, karısı ve Necmu'd-din Kutlu-beg bin Hacı 'İzzeddîn Ali'nin kızı Sâliha hatun denilen afîf hanımdan, rehin hususunda sâbit olan ve sudûr edip kendisine takdim kılınan vekâlet hükmü ile, aşağıda zikr ve şerh edilmiş akarın hepsini bütün cüzüleriyle rehin etti. Ve Şeyh Emîr Ali bin Muhammed bin Rüstem ve İbrahim bin Musâ'nın şahâdetiyle rehin edilmiş (yeri) in dörtte biri yarısını rehin edilen kimseye mubah kıldı (verdi). Bu (rehin edilmiş yerler) Amasya mülhakatından Öksi köyünde birincisi eskiden Ahi Ali *feddân*'ı (çiftliği), şimdi İdris ve Osman'ın *muâkere*'si

(ortak ziraat ettikleri yer); ikincisi (eskiden) Devlet-şâh *feddân*'ı, şimdi Çoban ve Kızı Çiçek'in *muðkere*'si; üçüncüsü Künbed-yeri (?) *feddân*'ı, şimdi Sarrâc Danişmend ve Küçük diye maruf olan Hoca Ali'nin *muðkere*'si olarak tanılan ve bütün hudud ve hukuku ile sahîh, şer'î ve kabzedilmiş bir rehin olarak verilen üç *feddân*'ın hepsidir. Bu müddet zarfında, vekâlet hükmü ile, rehin edilen (yer) in dörtte biri yarısını ve hasılatını ona verdi (ibâhe etti) ve bu müddetin inkızasında rehin devam ettikçe ona mubah ve makbul olarak ait olacaktır. Bu hüküm ve şâhid kılma işi altı yüz doksan yedi yılı rebî'ulâhirinin yirmi üçünde vuku buldu.

Bunu yazan
nâib Ahlat'lı
Muhammed bin Musa
Muhtevasına şâhidlik
eder.

Yanımda şâhidlik etti.
Bunu izni ile yapan
Hacı Hafız Murad
bin Muhammed bin
Toğaşah içindekine
şâhidlik eder.

Yanımda şâhidlik etti.
Karahisar'lı İbrahim
İbrahim bin.....
buna sâbit olarak
şâhidlik etti.

Mahmud bin Abdülaziz
bin el-Hüseyn muh-
tevasına şâhidlik
eder.

Yanımda şâhidlik
etti. Muhammed
bin Sevinç bin
Ahmed subûtuna
şahid oldu.

Zekeriya bin Muhammed
sübûtuna şâhidlik etti.

İshak bin Kutlu-arşlan
bin Mahmud içindekinin
sübûtuna şâhidlik eder.
bin Muhammed
muhtevasına şahid oldu.

Mevlevî Ali bin Ahmed
bu yazının muhtevasına
şahidlik etti.

Tuğrul bin Abdullah
içindekine şâhidlik
etti.

Hacı Ali bin Ömer
içindekine şahid oldu.

